

Иван Георгов. *Значение на детската лингвистика. Трудове на проф. д-р Иван Георгов по психолингвистика на развитието*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2023. 394 с.

В рецензията се представя един от значимите трудове на българското научно наследство. Във фокус са приносите на проф. Иван Георгов за общата и детската лингвистика, които са далеч по-малко популярни от неговите произведения по философия и етика. Съставителите Юлияна Стоянова и Юлия Йорданова-Панчева си поставят задачата да преиздадат и актуализират най-важните разработки на учения от началото на XX век, свързани с онтогенезата на езика, като по този начин те ги правят достояние на изследователи, специалисти и студенти от областта на лингвистиката, психологията, педагогика, логопедията, философия и др.

Ключови думи: българско научно наследство, детско езикознание, основополагащ научен принос, Иван Георгов

През 2023 година излезе сборника *Иван Георгов. Значение на детската лингвистика. Трудове на проф. д-р Иван Георгов по психолингвистика на развитието* (София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2023). Той обхваща 394 страници и включва три студии, посветени на овладяването на българския език в ранното детство, а именно: „Първите начала на езиковия израз за самосъзнанието у децата“ (1905 г.); „Принос към граматичния развой на детския говор“ (1906 г.) и „Значение на детската лингвистика“ (1913 г.). Техен автор е проф. Иван Георгов, известен български философ и общественик. Съставителите проф. Юлияна Стоянова и гл. ас. Юлия Йорданова-Панчева си поставят нелеката задача да представят на съвременния читател приносите на този учен, свързани с ранната онтогенеза на българския език, които са далеч по-малко популярни отколкото неговите произведения по философия и етика.

Несправедлива е ограничената рецепция на многостранните приноси на Георгов за българската и европейската наука за езика, а наследството, което той оставя в областта на общата лингвистика и онтогенезата на езика, остава извън интересите на няколко поколения български хуманитаристи. В нашата традиция единствено акад. Стефан Младенов оценява по достойнство тази част от научното творчество на големия български учен преди кончината му през 1936 г. В своята студия *Няколко езиковедски въпроси у проф. д-р Иван Андреев Георгов в работите му за развой на детския говор* (София, 1934, Придворна печатница, 35 с.) той изтъква многостранните приноси на И. Георгов за българската и европейската наука за езика. Същевременно някои от работите на И. Георгов са издадени на немски и френски език и са достъпни за чуждестранните изследователи, а с появата на психолингвистиката през 50-те години на XX век те са цитирани от такива знакови учени като Дан Слобин, Ив Кларк и Дейвид Инграм. В българската наука обаче едва след 80-те години на миналия век неговите разработки попадат в полезрението на психолингвисти като Юлияна Стоя-

нова, Максим Стаменов, Велка Попова и др. Като цяло обаче и до днес приносите на Иван Георгов в областта на детската и общата лингвистика са познати на ограничен кръг от специалисти. За разширяването на достъпа на съвременните изследователи до тези ценни текстове е необходима доста сериозна филологически обработка преди издаването им. Именно на това посвещават усилията си съставителките на настоящия сборник. Като отчитат факта, че става дума за публикации от началото на миналия век, те осъществяват нормализиране на правописа според днешния стандарт, привеждане на текста в съответствие със съвременните изисквания за публикуване, проверка и верифициране на всички източници и препратки, коментиране на научния апарат на автора от перспективата на актуалните научни схващания в лингвистиката и психолингвистиката и т.н. Актуализирани по този начин, трите студии на Георгов, включени в коментирания тук издание, стават оптимално достъпни за широк кръг читатели, в това число и за най-младите изследователи.

Сборникът е структуриран в предговор, кратко представяне на Иван Георгов, специална част с легенда на използваните от него символи, три основни глави с текстовете на споменатите по-горе студии. Веднага трябва да се отбележи фактът, че томът носи заглавието на хронологично последната му студия *Значение на детската лингвистика*, която наред с това е изведена и на първо място в тома, доколкото тя има програмен характер за другите две изследвания. Така при структурирането основните части са подредени не според времето си на написване и публикуване, а с оглед на съдържанието им. В подзаглавието е заложена идеята на съставителите за това, че приносите на Георгов далеч надскачат времето, в което са създадени. Те категорично са дефинирани като *трудове по психолингвистика на развитието*, въпреки че тази научна парадигма се установява няколко десетилетия по-късно, а именно през 50-те години на XX век. Тази идея е разгърната в частта от рецензираната монография, обозначена като *Иван Георгов – пионер на психолингвистиката на развитието в България*.

Тази част започва с признанието, че проф. Иван Георгов е един от най-видните български учени хуманитаристи. Един от първостроителите на модерната българска култура и основоположник на академичната философия в България. Акцентът в неговото представяне тук обаче е поставен върху приносите му за лингвистиката, чиито измерения не се ограничават до оставения от учения уникален емпиричен материал, а се допълват и от изключително прозорливите му възгледи за онтогенезата и филогенезата на езика. На този фон са открити тези страни в проучванията на проф. Георгов, които дават основание той да бъде признат за пионер на психолингвистиката на развитието у нас. В подкрепа на това са посочени също така имената на утвърдени изследователи в тази нова научна област, които се позовават в своите работи на данните за усвояване на българския език от солидната колекция на И. Георгов.

Включените като три основни части в рецензирания сборник студии на Георгов са представителни за неговите приноси в няколко различни научни полета. Така например в *Първите начала на езиковия израз за самосъзнанието у децата* (1905) и в *Принос към граматичния развой на детския говор* (1906) са обсъдени проблемите на индивидуалните вариации при овладяването на езика и на ранните стадии в овладяването на българския език въз основа на подробни емпирични данни от две български деца (двамата сина на Иван Георгов). Студията *Значение на детската лингвистика* (1913) е посветена на доказване на връзката между ранната онтогенеза и филогенеза

на езика, както и на фонетичните процеси при овладяване на фонемата /р/ в славянските езици в сравнение с неславянските (немски, френски, английски, италиански).

Преди обаче да се стигне до оригиналните текстове на проф. Георгов в сборника, те са коментирани и анализирани прецизно и задълбочено от едната от съставителките Юлиана Стоянова. Благодарение на изключителната си ерудиция и професионален опит, тя успява да интерпретира всички приноси на Георгов в термините на парадигмата на психолингвистиката на развоя, като по този начин убедително доказва, че именно той е един от пионерите на тази наука в България, въпреки че неговите проучвания предхождат с няколко десетилетия появата ѝ. Ценни и полезни са паралелите, които Ю. Стоянова прави между проучванията на различни частни проблеми на езиковата онтогенеза от И. Георгов и от съвременни български и чужди изследователи. Подобен подход дава възможност и на по-малко посветените в сложната проблематика на езиковата онтогенеза да пристъпят подготвени към срещата с оригиналните текстове на проф. Георгов и да видят неговите постижения в контекста на съвременната наука.

В заключение трябва да се добави, че инициативата за издаването в общ том на най-представителните разработки на Иван Георгов в областта на т.нар. от него „детска лингвистика“ е изключително достойно и полезно начинание, носещо в себе си признание за многостранния принос на този учен както във филологията, така и във философията, педагогиката, психологията. А популяризирането на подобни знакови творби от българското научно наследство би отворило нови изследователски хоризонти пред съвременните изследвачи.

This review focusses on a revised and updated edition of a seminal Bulgarian academic work by Prof. Ivan Georgov. His contribution to general and child linguistics is far less-known than his works on philosophy and ethics. The editors, Yuliana Stoyanova and Yuliya Yordanova-Pancheva, set themselves the task of updating and republishing the most important research on the ontogenesis of language by this early twentieth-century scholar, thus making it available to researchers, specialists and students from the fields of linguistics, psychology, pedagogy, speech therapy, philosophy, etc.

Prof. Velka Popova PhD

ORCID: 0000-0001-6222-2416

Web of Science Researcher ID: AAG-2614-2020

Department of Bulgarian Language

Konstantin Preslavsky University of Shumen

Shumen, Bulgaria

e-mail: popovavelka@gmail.bg